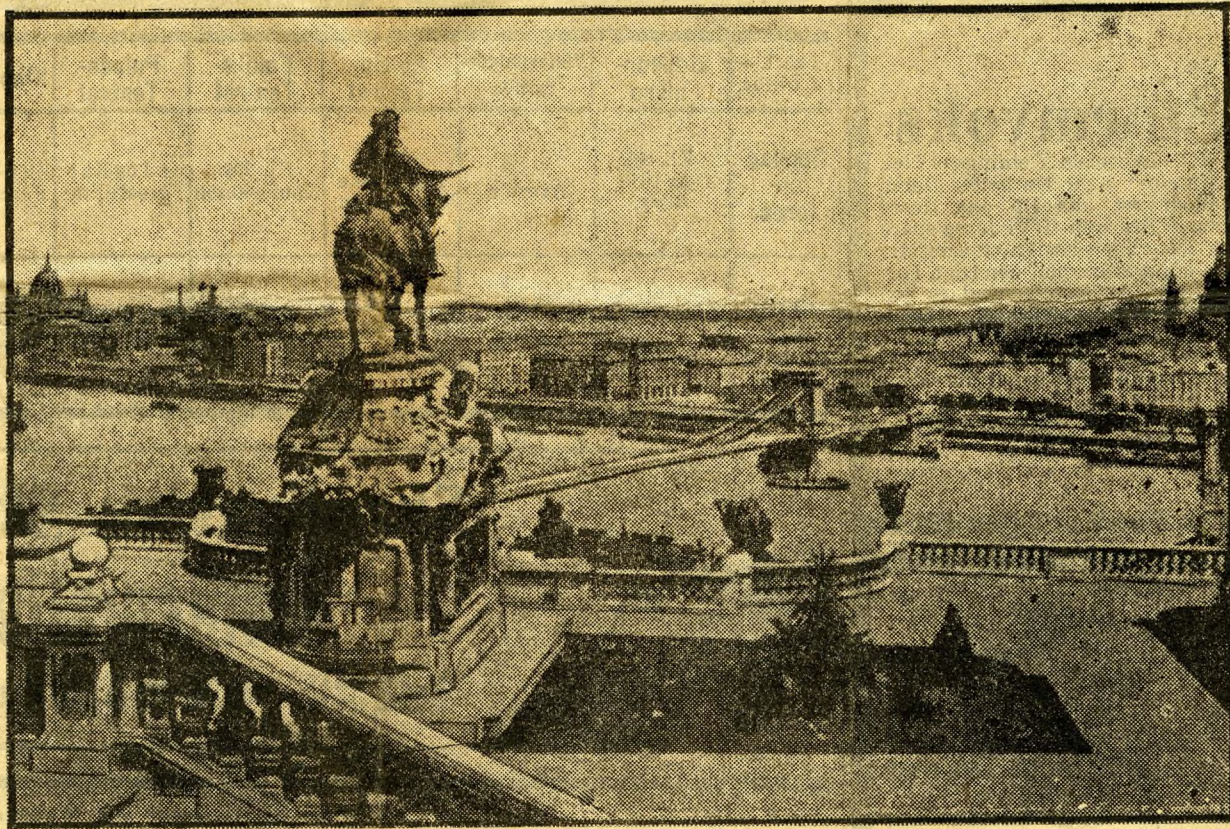

Budapester-Causerie.

Af cand. mag. **N. J. Murer.**

Udsigt over Budapest fra Slottet.

Budapest, Sept. 1922.

Det er med Byer som med Mennesker. De har deres eget Fysiognomi, der kan fortælle om Tradition eller Parvenukultur, om Villie eller Velleved, om Degeneration, Stagnation eller rige Udviklingsevner. Der findes Byer, man glemmer, saa snart Toget har ført En bort derfra, Navnet staar som en konturløs Taage, et Begreb, hvor man slet ikke har trængt ind til „das Ding an sich“, fordi det overhovedet ikke er noget. Der findes Byer som bløde Haandflader, der giver et vemodigt og venligt Haandtryk paa Gensyn. Der er Byer, der ligger igen i Udviklingen som ældre og stamtavlede „pauvres honteux“, traditionsrige og fornemtpjaltede, som Wien allerede er godt paa Vej til at blive. Der er ogsaa Byer, der hæsbleser som halvgamle Kokotter i den sidste Jazz, før Natkaféen lukkes; saaledes Berlin i disse Aar.

Budapests Fysiognomi er ogsaa noget for sig. Der er Karakter i Profilen; Buda-Sidens storliniede Silhouet med Gellerthøjden, det kongelige Slots store, dekorative Stenmasse, Kroningskirkens og Matthiaskirkens Spir, Fiskerbastionen forlæner Magyarernes Hovedstad med malerisk Alvor; Pest-Sidens Spindelvæv af store, moderne Boulevarder og Avenuer, de anselige Hovedaarers livlige Trafik og Virksomhed, Forstædernes utallige Rækker af rygende Fabrikkorstene viser, at Byen ikke blot ligger og smykker sig med sine historiske Minder, men at den arbejder med i det moderne Europa. Og mellem de to Byer flyder Donau, ca. 100 Meter bred, stor

og mægtig bærer den hele Østmellemeuropas Vandtrafik paa sin Ryg; flittigt ilende Passagerskibe og Lasteskibe, varefyldte Kajer gyler end mere Liv i Budapests Fysiognomi, og de verdenskendte Kæmpebroer over Donau, Erszebetbroen, Kædebroen og Margitbroen fuldender Fysiognomiet og skaber Balance mellem de enkelte Træk.

Budapest var før Trianonfreden den stort anlagte Hovedstad i et stort Mosaikmonarki. Som det naturlige Midtpunkt for hele den frugtbare og folkerige, ungarske Slette, beliggende ikke mange Mile Syd for Donaus Gennembrud ind i Slettelandet, havde Budapest rige Chancer og konkurrerede heldigt med Wien. Folketallet, Virksomhedernes Antal, Omsætning, Import og Eksport fortalte om et rask Tempo, Budapests Occidentaliserings foregik paa store Linier og med næsten amerikanske Resultater.

Der er nu Ebbetid i Budapest som i Wien. Wien er uhyggeligt og maa ske dødeligt ramt; Budapest er ved sin Detronisering som Hovedstad i det store, magyarske Kongerige blevet den altfor store Hovedstad i et lille Rige, en Krigsinvalid, der famlende søger efter sikkert Fodfæste og kærtegnende lader Hænderne glide langs Æreskorsene og Medaljerne paa Brystet, Ungarns talrige historiske Minder, den levende Kæde af Tradition og national Hæder, der altid har dannet den uudtømmelige Kilde, den nationalstolte Magyar har kunnet øse af. Magyarerne opdagede sig selv og deres egen Historie for et knapt Aarhundrede siden, og 40ernes blodige

Kampe for national Frihed og Selvstændighed genfødte og fornyede Traditionen om Arpaderne, Kong Isztvan den Hellige, Heltekongerne af Bélanavnet, Kong Matthias, de aarhundredlange Kampe mod Osmanerne, Johan Hunyadi — og 40-Aarene selv bragte en Generation, der i Ord og Handling ridsede deres Navne i Ungarns Historie, Kossuth, Digteren Petöfi, Nationalhymnens Digter Vörösmarty. Det blev kanske Magyarernes Tragedie, at de erhvervede deres nationale Selvstændighed under Dynastiet Habsburg, der skænkede dem i Morgengave sin Familiepolitikks skæbnesvangre Egenart, Herredømmet over Millioner af Fremmede.

I Pests smukkeste Park, Varosliget, er der opstillet en Statue af Ungarns Sakse, hvis Navn i Mod sætning til Saksen er gemt af Historie. Han kaldes blot Kong Bélas anonyme Kronist eller *Anonymus*. Han sidder dybt optaget af sine egne Tanker, med Munkehætten fremover Ansigtet, med Haanden tungt hvilende paa de opslagne Folianter. Ansigtet lader os ane et eftertænksomt og næsten sorgfuldt Udtryk, som om Bronzestatuen skulde have været et levende Vidne til Fædrelandets Tragedie i de sidste 4 Aar, til Sammenbrudet, der momentant førte til en omfattende Opløsning af det magyarske Monarki, og lidt efter førte over i Béla Kuns 4½ Måned lange Skrækvælde og senere den hvide Reaktions ubalancerede Terror. Og Trianonfredens Paragrafer, og de sidste Aars besværlige Kamp for Livet mod en Række politisk-økonomiske Kombinationer

mellem den lille Ententes Magter og deres Beskyttere i Vest. Et Folk med en saa vaagen og ung Selvfølelse som det magyarske, en Nationalfølelse som 1000 Aars Kampe har

givet et aggressivt og intenst Præg, maa føle sig overfor næsten uovervindelige Vanskeligheder ved en saadfuldstændig ny politisk Orientering, som de sidste Aar har tvunget igennem. Ungarns Kjerne det solide *gentyr*, Landadelen, der ganske naturligt har spillet Hovedrollen i de sidste 3 Aars Reaktion som Bærere af større Tiders Traditioner, som Eksponenter af den nationale Villie, lader sig kun langsomt lede ind paa nye Veje — for saa vidt kan man kanske kalde Ungarn et Hjørne af Orienten. Men Oplosningskræfterne indefra og udefra har i disse Aar effektivt læret paa Gentryens massive Fond af national Kraft og indarbejdet Fremgangslinier, nær beslægtet med vesteuropæisk ideel og praktisk Po-

litik. Tysk-ungarske Politikere af liberalt Tilsnit, som Ungarns Udenrigsminister Dr. *Gustav Gratz*, Mænd, som bærer Franz Déaks store liberale Arv, vinder frem med deres Syn og omsætter det i praktiske Resultater.

Men den nationale Drøm lever og lever sit frodige Liv i Sindene. Ikke blot læser en Fremmed paa hverf Gadeskilt, paa hver Plads, paa hvert Monument et Navn, der beretter om svundne Heltetider, men kan blive hvisket de samme Tanker i Ørene ved hver Detail, han finder. Man venter paa Kongen. *Palatin Horthy* bebor et Par Værelser i det kongelige Slot, som forøvrigt staar tomt og venter, kun forstyrret af et Selskab nysgerrige Turister af og

til. Den rolige og alvorlige Borggaard maales op og ned af den kongelige Livgardes langsomme Vagt-runder, hvis militære Præcision danner en velkommen Kontrast til det socialistisk-inficerede, østerrig-ske „*Volkswehr*“s graamelerede Kammerattone. Unge, prægtige Magyartyper i Uniformer præge Residenshøjden paa Budasiden; Honvedministeriet, Vagt- og Kasernebygninger kranser de veldisciplinerede Gader og Pladser paa Budasiden. Magyarerne er Militarister, det gamle, 7-stammede Rytterfolk som fra de sydrussiske Stepper sprængte ind paa Landrov for et Tusind Aar siden, er født med Sværdet og Kærligheden til en farverig Historie. Budapests ydre *Ansigt* fortæller det tydeligt nok. En moderne, magyarsk Arkitektur har hentet Tyskernes kraftige Muskulatur til sine Søjler, sine Façader, men har paa samme Tid oplivet og fornyet sig selv ved moderne Benyttelse af byzantinsk Ornamentik, Guldforsiringer, mærkelige Kuppelformationer, groteske Fantasier i stiliseret Fremstil-

ling. En Fremmed kan let læse Magyarens Ansigt ud af den unge, magyarske Arkitektur.

En Wienerjournalist skrev i Sommer om Budapesterlivet: „Das Budapest Leben hatte immer Temperament und normal erhöhte Temperatur.“ Budapests verdensberømte Promenade, Korsoen langs Donau, forbi de store Hotelpaladser, Bristol, Grand Hotel Hungaria, Sovjetcentralen i 1918, Dana Palota, og de store Kaféer, bød paa et malerisk og farvevekslende Syn i Promenadetiden, Zigeunermusiken, som lød ud fra hver Kafé, satte end blødere Farvenuancer paa Solnedgangshimmelen over Budas faste Silhouetlinie i Vest. Selvsikker Skønhed, Stil og Fantasifuldhed var Budapest — og er Budapest endnu, endskønt Kriseaarene med de katastrofale Valutafald ogsaa i stor Udstrækning har gnedet Forgyldningen af Budapest.

Man glemmer aldrig Budapest, og man vender kanske tilbage til den. Duften, Farverne, Monumentaliteten, Donau, Alvoren og Skønheden.

DER
ER
KUN
EEN
BARBER:

SÆBE:

COLGATE'S